

Harald Dickson, PA Luukkainen & Bo Sandelin

Termer i nationalekonomi

Termer i nationalekonomi (Liber Förlag, är en uppslagsbok sammanställd av Harald Dickson, P A Luukkainen och Bo Sandelin. Den innehåller definitioner, förklaringar och engelska översättningar till nationalekonomiska ord, uttryck och teorem. Dessutom innehåller den en engelsk-svensk ordlista och ett register över betydelsefulla nationalekonomer. Boken är mycket välkommen. Den kommer att vara till stor nytta för alla som studerar, undervisar, följer med eller skriver om nationalekonomi.

Författarna har fått hjälp av sina kollegor i Uppsala och Göteborg för att uppslagsboken skall bli så heltäckande som möjligt. Den ger alltså en bild av vad som idag uppfattas som centralt inom nationalekonomin. Det är de viktigaste begreppen inom mikro- och makroteori samt ekonometri som återfinns i boken. Går man emellertid utanför denna kärna – till vilken penningteori och offentlig ekonomi också kan räknas – upptäcker man emellertid lätt olika luckor. Själv känner jag mig faktiskt efter en genomgång av boken närapå utdefinierad! Så betydande är bristerna beträffande internationell ekonomi, utvecklingsekonomi, arbetets ekonomi och modern radikal teori.

Innan jag närmare går in på de ovan nämnda områdena skall jag emellertid peka på några termer som man med författarnas egna urvalsprinciper hade för-

väntat sig skulle ha kommit med, men som ändå fallit bort. Jag tänker på *homo-tetisk, inträde (free entry, restricted entry, entry deterrence), contestable market, ideal variant, vertikal och horisontal produktdifferentiering, mark-up eller påslagsprissättning, sunk costs och overhead costs* samt *ad hoc-teoretisering*. Jag förvånades också över att inte finna *faktorproportionsteorin* och *faktorprisutjämnings-teoremet* förrän jag slog upp under *Heckscher-Ohlin-teorin*.

Att inte hitta *ojämnt eller icke-ekvivalent utbyte* var förstås väntat. Däremot kunde man ha väntat sig en mer fullständig beskrivning av begreppet *bytesrelation (terms of trade)* av vilket det ju finns flera olika intressanta varianter. Att inte heller ett av mina nuvarande forskningsintressen, *inom-branschhandel* eller *intra-industriell handel* är med måste nog 1986 uppfattas som en anmärkningsvärd lapsus. Andra utrikeshandelstermer som jag saknar är *effektiv tull* och *transnationellt företag*. Det senare begreppet används ju allt oftare i officiella sammanhang i stället för multinationella företag, som finns med fastän lite slarvigt definierat. En skojig detalj är att begreppet *internationell konkurrenskraft* som ju spelar en helt avgörande roll i den ekonomisk-politiska debatten inte har fått någon definition. I beskrivningen av *devalveringscykeln* används dock uttrycket *konkurrenskraft* som ett självklart begrepp.

Ord som inte finns med är *utveckling* och *underutveckling*. Inte heller mindre svärdefinierade begrepp inom utvecklingsekonomin har rymts med. Jag tänker på *forward* och *backward linkages*, *industrikomplex*, *utvecklingspol*, *obalanserad tillväxt*, *big-push* och *critical minimum effort teserna*, *dynamiska skalfördelar*, *obergränsat arbetskraftsutbud*, *immiserizing growth* och *trickle-down teorin*. Flera av dessa har dock knappast ännu fått adekvata svenska uttryck, men har nog använts i svensk text oöversatta eller inte. Inte heller de begrepp som utgör element i *dualgapsanalysen* är med. *Beroendeteorin* lyser med sin frånvaro så när som på ett omnämmande av *Prebisch' teori*, som ju utgjorde en av beroendeteoretikernas inspirationskällor.

En av mina tillväxtteoretiska favoritlåg-
gar, *Verdoorns lag*, har också utelämnats.
Detsamma gäller det i komparativ till-
växtanalys centrala begreppet *teknologi-
gap*. Bra vore det också att känna till *in-
cremental capital-output ratio (ICOR)*.

Till mina bortglömda (eller kanske
ännu inte upptäckta!?) favoriter hör *post-
keynesianerna* och *neo-ricardianerna*,
men i synnerhet de franska *reguleringsteo-
retikerna*. De sistnämndas terminologi in-
nehåller flera viktiga innovationer och
preciseringar. Jag tänker på begrepp som
ackumulationsregim, *reguleringsform*, *lö-
neförhållande*, *taylorism* och *fordism*.

Begrepp som hänför sig till arbete och
produktion är perifera i uppslagsverket,
vilket är en direkt avspeglning av situatio-
nen inom den nationalekonomiska ström-
fåran. *Skiftarbete*, *ackordslön*, *fackför-
ening*, *strejk*, *arbetstid*, *entreprenad*, *per-
mittering*, *tantiem*, *vinstfördelning*, *share-
cropping*, *tempoarbetare*, *löpande band*,
tidsstudier, osv, har nationalekonomerna
av uppslagsverket att döma överlämnat åt
jurister, ingenjörer och sociologer.

Att *löntagarfond*, ja t o m *fond*, saknas
ser jag som ett utslag för rädslan för att
tala om trollen.

Uttryck som man hade väntat sig vara
med, eftersom de används så gott som en-
dast av nationalekonomer, är *segmente-
ring*, *discouraged worker* och *kapacitetsut-
nyttjande*.

Radikala ekonomer, de må vara röda
eller gröna, återfinner knappast sina cen-
trala kategorier i verket. Marx har visserli-
gen accepterats eftersom flera av hans
viktigaste definitioner, t o m *alienation*,
finns med. Men andra marxisters teorier
och begrepp är utelämnade. Ord som
klass, *imperialism* och *(national-)stat* får
man slå upp i något icke-ekonomiskt lexi-
kon.

Begrepp som blivit allt viktigare genom
de grönas frammarsch är, utom dem som
direkt berör ekologi och naturresurseko-
nomi, *informell ekonomi*, *konvivial tek-
nologi*, *dualekonomi*, *egenarbete*, *grund-
behov*, *medborgarlön* och *självtillit*. Da-
gens student saknar dem säkert.

Förteckningen över viktiga national-
ekonomer har samma bias som ordlistan.
Mest saknar jag *Kalecki*, men gärna kun-

de någon klassiker som *Lenin*, *Hilferding*,
Luxemburg eller *Bukharin*, någon halv-
klassiker som *Dobb*, *Varga* eller *Baran*,
eller någon ännu levande som *Amin*,
Frank, *Mandel* eller *Sweezy* ha fått äran
att ha kommit med nya bidrag. Icke-
marxister som fallit bort är *Hobson*, *Alvin
Hansen*, *Perroux*, *Baumol*, *Morishima*
och *Sen*. Även deras frånvaro tycker jag
är signifikant för dagens neo-liberala bias.
Sverige är rätt väl företrätt i förteckning-
en, men två konservativa ekonomer,
utanför huvudström-fåran, som jag saknar
är *Dahmén* och *Burenstam Linder*. De
har ju båda kommit med originella bi-
drag, som kunde uppmärksammas.

Efter denna lite tradiga uppräknig av
uppslagsverkets luckor – de är ju som jag
velat framhäva effekten av nationaleko-
nomins nuläge, snarare än av författarnas
personliga brister – vill jag avsluta med att
tacka författarna för det stora arbete som
de lagt ned på det. Definitionerna är för
det mesta klara och innehåller vid behov
olika möjligheter. Att definiera *national-
ekonomi* som vetenskapen om samhällens
ekonomiska förhållanden är dock alltför
platt, i synnerhet eftersom ordet *ekonomi*
inte heller beskrivs på ett adekvat sätt.
Ofta ges tydliga exempel, vilket ökar för-
ståelsen. De svenska uttrycken är på ett
undantag när (*omvänt kapitalberoende*
för *capital reversal*) välfunna och kanske
speciellt viktiga för oss lärare i Finland.

Docent *Jan Otto Andersson*
Nationalekonomiska
institutionen
Åbo Akademi